

ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЗА ГЕМАТОПІНОЗУ ДЕКОРАТИВНИХ ЩУРІВ

Рисований В.І.

к.вет.н., доцент,

Сумський національний аграрний університет, м. Суми

e-mail: rvisu@ukr.net

Актуальність проблеми. Декоративні щурі - одомашнені сирі (лат. *Rattus norvegicus f. domesticus*), супроводжують людину з давніх часів. У XIX столітті в Англії були популярні бої щурів з тер'єрами, з 1856 року ці гризуни почали використовуватися в лабораторіях, а у наш час завойовують все більшу популярність в якості домашніх тварин. Це розумні, активні істоти, які не потребують особливих умов стосовно догляду та утримання. Та як і інші тварини щурам притаманні безліч хвороб, в тому числі і паразитарних. У декоративних щурів часто реєструють гематопіноз, збудником цієї хвороби є безкрилі комахи ряду Anoplura – *Polyplax spinulosa* (*Haematopinus spinulosus*). Воші завдають багато неприємностей тваринам і немало клопоту їх господарям. Вони харчуються кров'ю, викликаючи у хазяїна свербіж шкірного покриву, розчоси, дерматити, випадіння шерсті, гіперкератоз шкіри та анемію. Воші є переносниками збудників інфекційних та інвазійних хвороб тварин та людини (сипний тиф, чума, Ку-лихоманка, туляремія, рикетсіоз, гемобартонельоз).

Найбільш сприйнятливі до гематопінозу маленькі щурята ще не сформованим імунітетом. Максимальна інтенсивність інвазії реєструється в осінньо-зимовий період року. Воші живляться кров'ю, проколюючи шкіру хоботком, нагнітаючи кров, як насосом. В момент укусу вони виділяють в рану слину, яка перешкоджає зсіданню крові. Через свої токсичні властивості слина подразнює нервові закінчення шкіряного покриву і викликає свербіж. В місці укусу на шкірі з'являється вузлик, незначний крововилив і навіть змертвіння тканини.

При сильній інвазії воші розселяються по всьому тілу щура. В уражених тварин спостерігаються сильний свербіж шкіри, розчоси, дерматити і вогнищеві алопеції. У ряді випадків ситуація ускладнюється секундарною мікрофлорою. При великій інтенсивності інвазії щури сильно чухаються, нервують, худнуть, у них знижується або зникає апетит, що може призвести до виснаження і загибелі тварини.

Матеріали і методи досліджень. Найбільш важливим фактором для ефективного лікування є постановка правильного діагнозу. Дослідження проводили на кафедрі епізоотології та паразитології Сумського НАУ.

Для встановлення діагнозу щура піддавали ретельному огляду розсовуючи шерсть, звертали увагу на місця улюбленої локалізації паразитів.

Результати досліджень. При огляді тварини були виявлені – невеликі безкрилі комахи з довгасто-овальним сплющеним тілом. Тіло яких поділено на голову, груди і черевце. Зовнішній покрив тіла хітинізований і вкритий волосками. Голова вужча від грудей (цим воші відрізняються від волосоїдів, у яких голова ширша за груди) і добре від них відмежована. На передньому кінці голови знаходиться ротовий отвір. Груді мають з боків пару дихалець, а з черевної сторони – три пари сильних і чіпких ніг, на кінцях яких знаходяться кігтики. Черевце ширше від грудей і має 6 пар дихалець. У самок на задньому краї черевця є вирізка, а у самців воно заокруглено. За морфологічними ознаками було визначено видову належність - *Polyplax spinulosa* (*Haematorpinus spinulosus*) [1,2, 3].

Після встановлення точного діагнозу нами були запропоновані лікувально – профілактичні заходи за даної інвазії. Слід пам'ятати, що будь-які паразити в першу чергу вражають ослаблених тварин з низьким імунітетом. Часто буває, що ознаки захворювання виявляються тільки у одного щура з декількох, інші тварини можуть залишатися зовні чистими і здоровими. Якщо паразити з'явилися у одного щура - лікувати потрібно всіх, чим раніше почнеться лікування, тим ефективніше і швидше буде досягнутий результат.

Воші деякий час можуть виживати на речах і предметах побуту, тому при виявленні інвазії тварину необхідно ретельно вимити з милом в гарячій проточній воді клітку і весь інвентар, після чого обробити їх інсектицидним спреєм або ж емульсіями неостомазану чи бутоксу, розведеними у воді з розрахунку 1 мл препарату на 1 літр води.

Для обробки щурів від ектопаразитів можна без ризику (при дотриманні дозувань та технології обробки) використовувати наступні препарати:

- фронтлайн-спрей (для щурів не можна використовувати краплі на холку з однойменною назвою). Спрей є ефективним проти вошей (діюча речовина - фіпроніл). Для обробки достатньо розпилити препарат на волосяний покрив і проконтролювати процес висихання - до повного висихання шерсті щур не повинен вилизуватися і вмиватися. Місця інтенсивних розчосів можна додатково протерти тампоном, змоченою в препараті. Повторна обробка проводиться через 10 днів. Процедуру обробки спреєм слід проводити в добре провітрюваному приміщенні. Обов'язково потрібно обробити клітку і весь інвентар, щоб уникнути повторного зараження.

У разі крайньої необхідності фронтлайном можна обробити і маленьких щурят, але дещо по-іншому - розпилити препарат на вату, а потім протерти холку тварини;

- стронгхолд (краплі на холку для котів/собак). Після обробки тварину потрібно потримати в руках до повного висихання препарату, або ж прискорити процес висихання, використовуючи фен. У більшості випадків достатньо однократної обробки. При використанні стронгхолду клітку можна не обробляти - препарат всмоктується в кров і забезпечує тривалий захист від паразитів.

На жаль, інколи стронгхолд виявляється неефективним щодо підшкірних кліщів (діюча речовина препарату - селамектин - не знищує деякі різновиди підшкірних кліщів, зате ефективно знищує вошей);

- "Празіцид-комплекс" (краплі на холку, а не суспензія від гельмінтів з однойменною назвою, яку приймають всередину). Застосовується аналогічно стронгхолду. Препарат має істотну перевагу: його діюча речовина - івермектин - є ефективною щодо всіх видів підшкірних кліщів і ряду гельмінтів. А краплі на холку - це набагато щадніший метод обробки порівняно з ін'єкціями препаратів, що містять івермектин, правильне дозування яких при лікуванні щурів розрахувати дуже складно;

- спрей для кішок «Барс». Не можна використовувати однойменні краплі на холку. Це бюджетний аналог фронтлайну (діючою речовиною також є фіпроніл);

- неостомазан або бутокс (ампули з емульсією). Ефективні стосовно абсолютної більшості ектопаразитів. Для обробки щура ампулу неостомазану об'ємом 1 мл потрібно розвести в 1 л теплої води, а потім повністю ретельно змочити розчином шерсть щура, але так, щоб розчин не потрапив в очі, ніс, вуха. Потім тварину потрібно потримати в теплі до повного висихання шерсті (можна скористатися феном). Необхідно стежити за тим, щоб щур не вилизував мокру шерсть - до повного висихання препарат токсичний. Обробка тварин двократна: через 15 днів проводиться повторна обробка, вона направлена на знищення личинок, які вилупились. Необхідно обробити також клітку і весь інвентар. Препарат з шерсті змивати не потрібно, інакше обробка може бути неефективною.

Деякі власники періодично обробляють своїх вихованців «просто так» - для профілактики. Подібні дії не є виправданими, адже такій маленькій істоті, як щур, додаткова інтоксикація може бути дуже небезпечною.

Для попередження зараження тварин ектопаразитами необхідно витримувати карантин протягом 1 місяця для принесених в будинок нових тварин, а також уважно переглядати придбані корми, зерно та підстилку.

Висновок. При застосуванні лікувально – профілактичних заходів щодо ектопаразитів декоративних щурів необхідно суворо дотримуватись дозувань та уважно відноситись до вибору лікувальних препаратів.

Література

1. Дахно І.С. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин / І.С. Дахно. – Суми, 2010. – 140 с.
2. Поляков В.А. Ветеринарна ентомологія і арахнологія / В.А. Поляков, У.Я. Узаков, Г.А. Веселкин // М.: «Агропромиздат», 1990. – 239 с.
3. Юськів І.Д. Акарологічні дослідження тварин та акарициди / І.Д. Юськів. - Львів: «Каменярь», 1998. – 95 с.